חימום מאכלים לכתחילה בשבת

א. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

תנו רבנן מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתן רבי יהודה אומר מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר רבן שמעון בן גמליאל אומר אשה סכה ידה שמן ומחממתה כנגד המדורה וסכה לבנה קטן ואינה חוששת איבעיא להו שמן מה הוא לתנא קמא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו להתירא שמן אף על פי שהיד סולדת בו מותר קסבר תנא קמא שמן אין בו משום בשול ואתא רבי יהודה למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו לא זה הוא בשולו ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא שמן אף על פי שאין היד סולדת בו אסור קסבר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו ואתא רבי יהודה למימר הפשרו לא זהו בשולו ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר שמן יש בו משום בשול והפשרו זהו בשולו רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא איכא בינייהו כלאחר יד.

ב. חידושי הרשב״א מסכת שבת דף מ עמוד ב

ומכל מקום מסתברא דאינו אסור כנגד המדורה ולא בכלי ראשון אלא צונן שלא נתבשל וגזירה הפשר אטו בישול, אבל צונן שנתבשל אפילו בכלי ראשון או כנגד המדורה ואפילו במקום שהיד סולדת בו מותר, והוא שלא יתן על גבי האש או על גבי כירה ממש, ותדע לך דהא תנינן כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת, כלומר אפילו בכלי ראשון ואע״ג דתולדת האור כאור והמבשל בה חייב חטאת כמבשל על האש ממש, ואע״פ שאסרו להחזיר על גבי כירה שאינה גרופה וליתן לכתחלה אפילו בגרופה וקטומה ואפילו דבר חם ומבושל לגמרי, התם היינו טעמא משום דמיחזי כמבשל לפי שדרך בישול בכך אבל כנגד המדורה או בכלי ראשון **שאין דרכם של בני אדם לבשל כן רוב הפעמים** אינו נראה כמבשל אלא כמפיג צנה, והלכך כל היכא דאיכא למגזר באותו דבר ממש משום בישול כמים או שמן שלא נתבשלו וכיוצא בהן אסור גזירה שמא ישהה ויבא לידי בישול, אבל מה שנתבשל לא גזרינן שמא יבא לבשל בעלמא, ופינה ממיחם למיחם דסלקא לן בתיקו לעיל (ל״ח ב׳), ההיא במחזיר מיחם שני על גבי כירה היא ובמקום שהיה מיחם ראשון נתון, ולא עוד אלא אפילו תבשיל שלא נתבשל כלל אם הוא דבר קשה להתבשל כגון בשר וכיוצא בו שאינו מתבשל בכלי ראשון ולא כנגד המדורה, אפילו במקום שהיד סולדת בו מותר.

וכללא דמילתא כל מקום שאינו בא שם לידי בישול וכל דבר שאין בו משום בישול בין בכלי ראשון בין כנגד המדורה מותר, ולא אמרו יד סולדת אסור אלא במים ויין ושמן שהם קלים להתבשל ובחיין שלא הוחמו כדי בישולן, והראיה מדאמרינן לקמן (מ״ב ב׳) בגמרא האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא שנו אלא תבלין אבל מלח לא דאפילו בכלי ראשון לא בשלה והיינו דרב נחמן דאמר רב נחמן צריכא מילחא בישולא כבשרא דתורא, ועוד מדאמרינן הכא שמן אע״פ שהיד סולדת בו מותר קסבר שמן אין בו משום בישול, ואמרינן נמי גבי עובדא דרבי דאמר לו לרבי יצחק בר אבדימי טול בכלי שני ותן שמע מינה שמן יש בו משום בישול, דאלמא אם לא היה בו משום בישול אפילו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת או בכלי ראשון מותר...

ומכלל דברים אלו מותר לתת על גבי קדירה בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פאנדיש וכיוצא בהן כדי לחממן ואפילו תהא היד סולדת בו ואע״פ שהקדירה נתונה על גבי האש, לפי שאין דרך בישול בכך ואינו אלא כנותן בצד המיחם או כנגד המדורה והרי אין כאן משום חשש בישול,

ג. ר״ן יט ע״א (מדפי הרי״ף) ד״ה ת״ר

מיהו הני מילי בדבר שלא נתבשל אבל צונן שנתבשל מותר להניחו אפילו בכלי ראשון או כנגד המדורה ואפילו במקום שהיד סולדת בו שאין דרך בשול בכך וראיה לדבר מדתנן [דף קמה ב] כל שבא בחמין לפני השבת שורין אותו בחמין בשבת כלומר אפילו בכלי ראשון אע״פ שתולדות האור כאור והמבשל בה חייב חטאת כמבשל על גבי האש ממש ומיהו **דוקא בכלי ראשון או כנגד המדורה** אבל על גבי האש ממש אסור אלא אם כן גרוף או קטום דהא אסקינן לעיל דאפילו תבשיל המצטמק ורע לו אסור להחזירו על גבי כירה שאינה גרופה ואינה קטומה הלכך דוקא כנגד המדורה הוא דשרי א״נ בכלי ראשון וכן נמי מותר לתת **על פי קדירת חמין בשבת** תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פאנאדי״ש בלע״ז וכיוצא בהן לחממן ואף על

פי שהיד סולדת בו לפי שאין דרך בשול בכך ואע״פ שהקדרה נתונה על האש... ואפשר גם כן דמה שאין דרכו לאפות על גבי כירה כגון פאנאדי״ש וכיוצא בה שמותר לחממן בשבת על גבי כירה או על גבי כיסוי של ברזל כל שהוא מצטמק ורע לו שהדבר מוכיח שאינו נעשה אלא בשביל שיתחמם.

ד. רא״ש פרק ג סי׳ י

תימה מאי שנא הכא דשרינן להשים קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפיג צינתן ואי לאו משום דמבשל בשבת הוה שרי אפילו יד סולדת בו ושמן למאן דאמר לית ביה משום בשול אפילו יד סולדת בו שרי. ולעיל אסרינן להשים על גבי כירה אע״פ שגרופה וקטומה אע״פ שהתבשיל נתבשל מערב שבת ולית ביה משום בשול כדאמרינן לעיל (דף לט א) כל שבא בחמין מע״ש שורין אותו בחמין בשבת. וי״ל דיש לחלק בין להשים על גבי כירה למדורה דהא קדירה על גבי כירה אסור אבל אצל המדורה שרי משום **דדמי לסומך ושרי** ומיהו לא דמי כולי האי לסומך דהתם מפסיק כותלי הכירה אבל הכא שהוא אצל המדורה ה״ל למיחש שמא יחתה וי״ל כיון שהצריכו חכמים להרחיק מן המדורה מדנקט כנגד המדורה ולא נקט אצל המדורה איכא היכירא ולא אתי לחתויי.

ה. בית יוסף סימן רנג (עמ׳ סח) ד״ה ולענין

ומכל מקום דבר שאין דרכו לאפות בתנור כגון ענייני בצק המטוגנים בשמן אפשר דשרי על פי מה שכתב הר״ן דאפשר דשרי לתת פנאד״ש על גבי כירה או על גבי כסא ברזל כל שהוא מצטמק ורע לו שהדבר מוכיח שאינו נעשה אלא בשביל שיתחמם ואף על גב דלא בריר ליה היתרא שאני התם שהוא מחממן על האש ממש אבל בכהאי גוונא דלאו על האש ממש הוא אפשר דפשיטא ליה דשרי ומכל מקום נכון לאסור אפילו בכהאי גוונא כדי שלא יבואו להתיר את האסור וכל שכן שאין הדבר ברור כל כך להיתר.

ו. בית יוסף סימן רנח (עמ׳ פו) ד״ה וכתב

וכתב רבינו ירוחם בח״ג שיש מפרשים דמיחם על גבי מיחם דשרי אפילו כלי התחתון על האש שרי ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש לעולם אסור דהוי כמניחו לכתחלה על האש והא דשרי ליתן מיחם על גבי מיחם כשאין כלי התחתון על האש דוקא הוא דשרי. וכתב עוד שם וז״ל להניח שום דבר קר שנתבשל כל צרכו ע״ג מיחם שעל גבי האש יש מהגדולים שכתבו דדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו כגון יבש שכתבתי למעלה מותר להניחו ע״ג מיחם שע״ג האש וכן כתב הרא״ש ויש מהם שכתבו דהוי כמניח ע״ג כירה לכתחלה ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו ואפילו אם מצטמק ורע לו ואפילו אם נותנו שם לשמור חומו **וראשון נראה עיקר** ומכל מקום אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו אסור לדברי הכל עכ״ל, ומה שכתב שהרא״ש סובר כסברא ראשונה לא ידעתי היכן כתב כן. והרב המגיד כתב בפכ״ב (ה״ד) בשם הרשב״א כסברא ראשונה, וכן דעת הר״ן שכתב בפרק כירה (יט. ד״ה תנו רבנן מביא) גבי הא דתנו רבנן מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה שמותר ליתן על פי קדרת חמין בשבת תבשיל שנתבשל כל צרכו כגון פנאדיש וכיוצא בהם לחממן ואף על פי שהיד סולדת בו לפי שאין דרך בישול בכך ואף על פי שהקדרה נתונה על האש...

ז. שו״ע או״ח סימן שיח סע׳ ו-ח

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו, מותר להניחו בשבת ע״ג קדירה הטמונה כדי שישמור חומו ולא יצטנן...

יש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם ע״ג קדירה הטמונה, אפי׳ כלי התחתון על האש שרי. ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש, לעולם אסור.

להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו ע״ג מיחם שעל האש, י״א שדינו כמניחו כנגד המדורה וכל דבר שמותר להניחו כנגד המדורה במקום שהיד סולדת בו, כגון שיבש, מותר להניחו ע״ג מיחם שעל גבי האש. וי״א דהוי כמניח ע״ג כירה לכתחלה ואסור אפילו אם נתבשל כל צרכו ואפילו אם מצטמק ורע לו ואפילו אם נותנו שם לשמור חומו; וראשון נראה עיקר. ומ״מ אם הוא תבשיל שיש בו רוטב ומצטמק ויפה לו, אסור לד״ה.